

Nr 19

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen m. m.

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 8 av herr *Eliasson* och II: 15 av herr *Larsson* i Luttra, vari hemställts, »att riksdagen för sin del ville besluta sådan ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen att den i 19 § föreskrivna åldern för ombud vid spritinköp höjes från 18 till 21 år»;

2) motionen I: 315 av herr *Bengtson*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag beträffande undantagande av en söckendag i veckan från all försäljning och utskänkning av spritdrycker i enlighet med vad som i motionen har anförts»; ävensom

3) motionen II: 248 av herr *Hamrin* m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en omprövning och ett uppskov beträffande tidpunkten för den planerade försöksverksamheten med spritutskänkning utan måltidstväng».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 8, I: 315 och II: 248.

Vid 1954 års riksdag fattades, på grundval av proposition nr 151 och särskilda utskottets utlåtande nr 1, beslut om nya riktlinjer för den framtida nykterhetspolitiken, varvid bl. a. en ny försäljningslagstiftning för alkoholdrycker antogs, som trätt i kraft den 1 oktober 1955. Såvitt avser tillhandahållandet av rusdrycker har förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker ersatts av rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521). De genomförda åtgärderna innebär bl. a. att motbokssystemet avskaffats och ersatts av en i princip fri inköpsrätt för den som kommit till myndig ålder. Rörande innebörden av de nya bestämmelserna må i förevarande sammanhang anföras följande.

Inköp av rusdrycker kan nu liksom tidigare ske genom *ombud*. Rusdrycker får dock icke utlämnas till den som kan antagas ej ha fyllt 18 år (19 § 2 st.). Härav torde följa att ombudet behöver styrka sin ålder endast där försäljningspersonalen misstänker att ombudet ej uppnått den föreskrivna åldern. Härutinnan överensstämmer de nya bestämmelserna med de tidigare gällande.

Vad angår *tiderna för tillhandahållandet av rusdrycker* har en utsträckning skett av expeditionstiderna för utminuteringsställena till huvudsaklig överensstämmelse med tiderna för öppethållande för handeln i allmänhet. Utminuteringsställena skall i regel hålla öppet å söckendagar mellan klockan 9 och klockan 18, dock att å dag före sön- eller helgdag utminuteringsstället ej må fortgå längre än till klockan 16 (16 §). Beträffande tiderna för utskänkningsställena gäller väsentligen detsamma som enligt den äldre ordningen. Rusdrycker må sålunda utskänkas från klockan 12 — å sön- och helgdagar dock klockan 13 — till som regel klockan 22 (47 § 1 och 2 mom.).

Det må i förevarande sammanhang anmärkas, att Kungl. Maj:t i ovan nämnda proposition nr 151 förordade, att utskänkning av spritdrycker och starköl ej skulle få ske förrän klockan 16 å söckendagar och klockan 14 å sön- och helgdagar. Motivet härtill var att en dylik reglering ansågs främja strävandena att göra arbetsdagen spritfri. Förslaget godtogs dock icke av riksdagen. Särskilda utskottet anförde i denna fråga bl. a. följande.

Utskottet kan i allo instämma i önskemålen att så långt möjligt göra arbetsdagen spritfri. Kungl. Maj:ts förslag synes emellertid ägnat att inge vissa betänkligheter. De nya bestämmelserna är av förhållandevis ingripande art och risken för kontrasuggestiva verkningar kan icke uteslutas. Ett särskilt skäl att befara sådana verkningar torde ligga däri att bestämmelserna icke tar hänsyn till de betydande befolkningsgrupper — icke minst på landsbygden — som över huvud icke har tillgång till spritutskänkningsställen eller har annan arbetstid än den vanliga. Kontrollen av bestämmelsernas efterlevnad skulle sannolikt även erbjuda svårigheter.

Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet får i stället, med biträdande av vissa motioner, föreslå att tiden för utskänkning av rusdrycker enhetligt bestämmas till klockan 12 å vardagar och klockan 13 å sön- och helgdagar. Bestämmelsen i förslagets 47 § 1 mom. har jämkats i enlighet härmed.

I den nya försäljningsförrordningen har *måltidstvånget* i princip bibehållits som utskänkningsrestriktion. Sålunda må enligt 46 § 2 mom. 1 st. spritdrycker och starköl utskänkas endast i samband med måltid. Emellertid har anordningar vidtagits i syfte att möjliggöra en försöksverksamhet med utskänkning av spritdrycker och starköl utan måltidstvång. Enligt 46 § 2 mom. 3 st. må nämligen Konungen beträffande utskänkningsställen på viss ort eller inom visst område för rättighetsinnehavare som gör ansökan därom medgiva undantag från stadgandet om måltidstvång. Rörande denna försöksverksamhet anförde departementschefen bl. a. följande.

Under en första kortare försöksperiod om ett å två år bör måltidsfri utskänkning tillåtas endast på ett fåtal välskötta restauranger i några mindre eller medelstora orter med någorlunda väl avgränsat uppland. Storstäderna med deras speciella problem synes icke böra medtagas. Denna första del av försöksverksamheten bör endast avse att utröna om en måltidsfri utskänkning över huvud taget låter sig genomföra utan risker ur nykterhetssynpunkt. Visar det sig att sådana risker föreligger, bör självfallet verksamheten upphöra.

Blir åter erfarenheterna goda, bör en försöksverksamhet i vidgad omfattning börja, som direkt tar sikte på att utröna hur ett generellt slopande av

måltidstvånget skulle utfalla. Försöksverksamheten bör i första hand vidgas till samtliga välskötta spritrestauranger på de ifrågavarande orterna. Så småningom kan även andra orter, däribland någon storstad medtagas. Denna del av försöksverksamheten måste, för att ge underlag för en riktig bedömning, pågå ganska lång tid.

Ur nykterhetssynpunkt torde det vara erforderligt att förbinda medgivande till måltidsfri utskänkning med vissa villkor. Dessa bör emellertid, såsom flertalet remissorgan framhållit, ej göras så stränga att försöksverksamheten icke ger en rättvisande bild av en eventuell framtida generell ordning med måltidsfri utskänkning. Det är även angeläget att på detta område undvika sådana detaljregleringar som eljest kunnat utmönstras i departementsförslagen.

Vid riksdagsbehandlingen gjordes beträffande den föreslagna anordningen den ändringen att medgivandet icke skulle avse visst utskänkingsställe utan meddelas generellt för viss ort eller visst område för rättighetsinnehavare, som ansökte därom. Ett motionsyrkande om riksdagsskrivelse med hemställan att den föreslagna försöksverksamheten icke måtte komma till stånd föranledde ingen riksdagens åtgärd. Särskilda utskottet uttalade härutinnan bl. a. följande.

Den av departementschefen förordade försöksverksamheten med måltidsfri spritutskänkning innebär en viktig nyhet. Utskottet finner i likhet med departementschefen att en sådan verksamhet bör igångsättas och kan icke dela de i motionen II: 550 anförda betänkligheterna. Förslaget biträdades alltså i princip av utskottet. Beträffande försöksverksamhetens utformning synes det dock vara skäl att något avvika från propositionen.

Departementschefen har tänkt sig att försöksverksamheten skulle ske i olika etapper. Under en första kortare försöksperiod om ett å två år skulle måltidsfri utskänkning tillåtas på ett fåtal välskötta restauranger i några mindre eller medelstora orter. Om erfarenheterna härav bleve goda, borde försöksverksamheten under en andra etapp vidgas till samtliga välskötta spritrestauranger på de ifrågavarande orterna. Så småningom kunde även andra orter, däribland någon storstad, medtagas.

Enligt utskottets mening skulle den första etappen av försöksverksamheten ge föga av värde. Man torde på förhand kunna räkna med att en måltidsfri spritutskänkning av denna starkt begränsade omfattning icke blir representativ.

Vilka verkningar ett framtida slopande av måltidstvånget kan få, visar sig först om försöksverksamheten får avse alla spritrestauranger inom ett lokalt begränsat område. Verksamheten bör redan från början ges denna större omfattning.

I överensstämmelse härmed föreslår utskottet ändring i 46 § 2 mom. andra stycket förslaget till rusdrycksförsäljningsförordning, så att medgivandet icke skall avse visst utskänkingsställe utan meddelas generellt för viss ort eller visst område för rättighetshavare som gör ansökan därom.

Tidpunkten för försöksverksamhetens igångsättande har i viss mån lämnats öppen i propositionen. Denna fråga torde också vara av den natur att den bör prövas på ett senare stadium. Måhända kan det visa sig lämpligt att försöksverksamheten börjar först någon tid efter den nya lagstiftningens ikraftträdande.

Genom beslut den 30 december 1955 har Kungl. Maj:t förordnat, att förberedande åtgärder för försöksverksamhet med utskänkning av spritdrycker

och starköl utan samband med måltid skall vidtagas med avseende å följande orter eller områden, nämligen Växjö, Borgholm, Visby jämte Slite köping, Simrishamn, Höganäs jämte Brunnby och Väsby kommuner, Varberg, Strömstad, Borås, Karlstad jämte Hammarö köping samt Östersund jämte Frösö köping. Kungl. Maj:t har tillika anmodat vederbörande intendent för utskänkningsärenden att härom underrätta vederbörande rättighetsinnehavare samt att senast den 30 april 1956 till finansdepartementet inkomma med ansökningar från rättighetsinnehavare inom nämnda orter eller områden, vilka hos intendenten gör ansökan om tillstånd att anordna nu avsedd utskänkning, ävensom med införskaffad utredning, yttranden från vederbörande rådgivande nämnd och egna utlåtanden.

Av innehållet i de föreliggande *motionerna* må här återges följande.

I de likalydande *motionerna* I:8 och II:15 framhåller motionärerna att det i synnerhet på större orter torde vara nära nog ogörligt för personalen i utminuteringsbutikerna att, när sprit inköptes genom ombud, kontrollera den företedda fullmakten, vare sig i fråga om dess äkthet eller beträffande köparens ålder. Då ombuden i allmänhet icke heller behöfve styrka, att de uppnått föreskriven ålder, torde det tyvärr ej så sällan förekomma att ungdomar under 18 år genom att själva skriva fullmakt från fingerad köpare komme över spritdrycker. Att helt stävja detta förfarande torde icke vara möjligt utan att införa rigorösa kontrollåtgärder. Men de illegala förvärven av spritdrycker kunde i viss utsträckning försvåras, om minimiåldern för ombud vid spritinköp höjdes till 21 år. Genom en sådan åtgärd tvingades i vart fall de yngsta spritmissbrukarna att vända sig till äldre kamrater för att få sprit. Då med större mognad i allmänhet torde följa mindre benägenhet att tillhandagå underåriga med spritinköp, syntes den föreslagna åtgärden utgöra ett verksamt medel vid bekämpandet av spritmissbruket bland ungdomen. Häremot torde icke med fog kunna göras gällande, att en höjning av åldersgränsen för berörda ombud skulle otillbörligt försvåra de vuxnas spritinköp.

Till stöd för yrkandet i *motionen* I:315 uttalar motionären att alkoholens skadeverkningar i vårt land vore förfärande och att man med alla medel borde försöka minska alkoholkonsumtionen. Olika möjligheter hade därvid diskuterats och prövats. En av dessa vore att begränsa tiden för inköp eller över huvud taget möjligheten till konsumtion. Redan nu funnes för utskänkningen på restauranger vissa tidsbegränsningar. Dessa hade säkerligen varit till stora nytta, även om de vållat vissa svårigheter vid tillämpningen. En enkel och radikal väg för att med tidsbegränsning minska konsumtionen vore att helt frilägga en söckendag i veckan från både försäljning, servering och varje annan form av möjlighet till spritinköp. Effekten av en sådan åtgärd kunde diskuteras, men den skulle sannolikt medföra en avsevärd konsumtionsminskning. Mot förslaget kunde invändas, att man inte skulle ändra på alkohollagstiftningen just nu, då de genom-

gripande förändringar, som företagits den 1 oktober 1955, ännu inte hunnit verka. Frågan om en dags friläggande i veckan från all spritförsäljning torde dock behöva utredas i sina försäljningstekniska och andra konsekvenser, varför det dröjde något, innan förslaget kunde genomföras.

I motionen II: 248 framhålles, att det allmänna nykterhetstillståndet allvarligt försämrats under tiden efter den nya lagstiftningens ikraftträdande. Om denna försämring komme att ytterligare accentueras eller om den kunde förväntas vara av övergående natur finge framtiden utvisa. Emellertid ville det i detta ytterligt labila läge synas som om det välbetänkta i den planerade försöksverksamheten med spritutskänkning utan måltidstväng starkt kunde ifrågasättas. Motionärerna funne tidpunkten för en experimentverksamhet av den karaktär det här vore fråga om synnerligen olyckligt vald och ansåge det angeläget, att en omprövning i denna sak komme till stånd. Att urvalet av platser, som skulle komma i fråga för en försöksverksamhet, kommit att omfatta utpräglade turiststråk med allt vad detta innebure av risker även ur trafiksäkerhetssynpunkt syntes vara ytterligare ett skäl för tveksamhet beträffande lämpligheten av den projekterade anordningen. Skulle en försöksverksamhet med måltidsfri spritutskänkning alls komma till stånd, varom meningarna med fog kunde vara delade, borde experimentet sättas in vid en tidpunkt, då riskerna ur nykterhetssynpunkt tedde sig mindre än vad som i dag vore fallet, och tillika så anbringas att sagda risker i görligaste mån begränsades.

Representanter för kontrollstyrelsen och Nya systemaktiebolaget har inför utskottet lämnat vissa upplysningar i det föreliggande ärendet.

Utskottet har ansett lämpligt att i förevarande sammanhang redovisa visst för utskottet tillgängligt material rörande utvecklingen av försäljningen av rusdrycker, öl och läskedrycker efter den 1 oktober 1955 ävensom vissa uppgifter om omhändertaganden för fylleri.

Beträffande rusdryckshandelns utveckling under sista kvartalet 1955 må anföras följande.

Nya systemaktiebolagets totala kvantitativa försäljning av *spritdrycker* i utminuterung och till utskänkning ökade under 4:e kvartalet 1955 med 33 % i jämförelse med samma period 1954. Sammanlagt såldes 15 898 000 liter mot 11 970 000 liter, vilket innebär en ökning med 3 928 000 liter.

Ökningen har relativt sett varit störst i Värmlands län med 49 %, i Västerbottens län med 46 %, i Norrbottens län och Stockholms stad med 44 % samt i Stockholms län och Jönköpings län med 42 %. Minst var ökningen i Hallands län med 17 %, i Blekinge län med 19 %, i Malmöhus län med 20 %, i Kristianstads län med 21 %, i Kronobergs län med 22 % och i Södermanlands län med 24 %. I Göteborgs stad uppgick ökningen till 24 % och i Malmö stad till 21 %.

För att få en mera allsidig bild av utvecklingen bör de redovisade procentuella ökningarna av spritförsäljningen ses mot bakgrunden av konsumtionen per invånare i resp. län. Därvid kan konstateras, att Stockholms stad

redovisar den högsta konsumtionen eller 3,57 liter per invånare under 4:e kvartalet 1955 mot 2,48 liter samma tid 1954. Därefter följer Stockholms län med 3,13 resp. 2,20 liter, Göteborgs och Bohus län med 3,06 resp. 2,39 liter, Malmöhus län med 2,37 resp. 1,98 liter, Hallands län med 2,27 resp. 1,94 liter och Gävleborgs län med 2,07 resp. 1,54 liter. Den lägsta konsumtionen per invånare visar Västerbottens län med 1,26 liter under 4:e kvartalet 1955 mot 0,86 liter samma tid 1954, Kronobergs län med 1,39 resp. 1,14 liter, Skaraborgs län med 1,51 resp. 1,18 liter, Kristianstads län med 1,55 resp. 1,30 liter, Jönköpings län med 1,56 resp. 1,10 liter och Jämtlands län med 1,61 resp. 1,21 liter.

Västerbottens län och Jönköpings län, vilka tillhör den grupp av sex län som hade den procentuellt sett största försäljningsökningen, har alltså fortfarande i förhållande till landet i övrigt låga konsumtionssiffror per invånare — Västerbottens län alltså den lägsta i riket — beroende på att dessa län före den 1 oktober 1955 hade den minsta försäljningen i förhållande till folkmängden, nämligen 0,86 resp. 1,10 liter per invånare. Medelkonsumtionen per invånare för hela landet utgjorde för 4:e kvartalet 1955 2,20 liter mot 1,66 liter under samma period 1954.

Ser man på försäljningen av spritdrycker i utminuterings- och restauranger var för sig kan konstateras, att utminuterings- och restauranger visar ökning med 4 412 000 liter eller 42 %, medan försäljningen till restauranger gått tillbaka med 484 000 liter eller 35 %.

Den kvantitativa *vinförsäljningen* i utminuterings- och till utskänkning utgjorde under 4:e kvartalet 1955 4 123 000 liter mot 4 908 000 liter motsvarande kvartal 1954. Nedgången uppgår till 785 000 liter eller 16 %.

Störst var minskningen i Västerbottens län med 33 %, i Norrbottens län med 28 %, i Värmlands län med 27 %, i Jönköpings län med 26 %, i Älvsborgs län med 25 % och i Kalmar län med 23 %. Den minsta nedgången redovisades i Malmöhus län med 5 %, i Uppsala län med 8 %, i Örebro län med 10 % samt i Blekinge län, Östergötlands län och Västmanlands län med vardera 11 %. I Stockholms stad var minskningen av den totala vinförsäljningen 17 %, i Göteborgs stad 14 % och i Malmö stad 6 %.

Den kvantitativa försäljningen av *starköl* under 4:e kvartalet 1955 såväl i utminuterings- och till utskänkning uppgick till 24,2 milj. förpackningsenheter om ca 1/3 liter, varav något mer än hälften hänförde sig till oktober, och återstående del av försäljningen fördelade sig ungefär lika mellan november och december månader.

I fråga om utvecklingen under januari 1956 ökade den volymmässiga försäljningen av *spritdrycker* med 40 % i jämförelse med samma månad 1955. Sammanlagt såldes 4 167 000 liter mot 2 980 000 liter, vilket innebär en ökning med 1 187 000 liter. Såsom ovan nämnts var försäljningen under 4:e kvartalet 1955 33 procent större än under samma period 1954.

Ökningen har relativt sett varit störst i Värmlands län med 54 %, i Västerbottens län med 53 %, i Stockholms och Jönköpings län med 52 % samt i Norrbottens län med 51 %. Ökningen var minst i Kronobergs län med 26 %, i

Blekinge län med 27 %, Hallands län med 28 % samt Malmöhus län och Jämtlands län med 29 %. I Stockholm var ökningen av den totala spritförsäljningen 46 %, i Göteborg 36 % och i Malmö 31 %.

Ser man på försäljningen av spritdrycker i utminuteringen och till restauranger var för sig finner man, att utminuteringen visar ökning med 1 302 000 liter eller 50 (42) %, och att försäljningen till restauranger gått tillbaka med 115 000 liter eller 32 (35) %. Siffrorna inom parentes avser motsvarande procenttal för 4:e kvartalet 1955.

Den totala volymmässiga *vinförsäljningen* i utminuteringen och till restauranger uppgick under januari 1956 till 898 000 liter mot 1 109 000 liter under januari 1955. Nedgången utgör 211 000 liter eller 19 procent mot 16 procent under 4:e kvartalet 1955.

Minskningen var störst i Örebro län och Norrbottens län med 37 %, i Västerbottens län med 35 %, i Kronobergs län med 32 % och i Värmlands län med 30 %. Blekinge län och Malmöhus län redovisar en ökning med några tiondels procent — alltså praktiskt status quo. I övrigt redovisas den minsta nedgången för Kristianstads län med 3 %, för Östergötlands län med 4 % samt för Västmanlands län och Uppsala län med 8 %. I Stockholm minskade den totala vinförsäljningen med 23 % och i Göteborg med 11 % men ökade i Malmö med 0,4 %.

Den totala försäljningen av *starköl* uppgick under januari till 2,6 milj. förpackningsenheter om ca 1/3 liter.

Totalkonsumtionen av *öl och läskedrycker* under tiden oktober 1955—januari 1956 utvisar endast smärre avvikelser från konsumtionen för motsvarande period ett år tidigare. Sålunda redovisas av kontrollstyrelsens statistiska avdelning följande uppgifter om denna konsumtion.

År och månad	Öl 1 000-tal liter	Läskedrycker 1 000-tal liter
oktober 1955.....	14 770	13 160
» 1954.....	15 281	11 806
november 1955.....	14 170	14 758
» 1954.....	14 565	13 118
december 1955.....	17 870	20 239
» 1954.....	20 238	19 464
januari 1956.....	13 163	14 832
» 1955.....	13 011	12 366

För utskottet har även varit tillgängliga uppgifter angående *om h ä n d e r t a g a n d e n* för fylleri i städerna under den aktuella perioden, vilka uppgifter sammanställts i tabblån i en vid detta betänkande fogad *Bilaga*.

Utskottet. I de föreliggande motionerna yrkas vissa inskränkningar med avseende å den vid 1954 års riksdag genomförda ordningen för tillhandahållande av rusdrycker. Sålunda hemställs i de likalydande motionerna I: 8

och II: 15 att åldersgränsen vid inköp av spritdrycker genom ombud höjes från 18 till 21 år. I motionen I: 315 yrkas riksdagsskrivelse med begäran om skyndsamt utredning rörande spörsmålet att undantaga en söckendag i veckan från utminuterung och utskänkning av spritdrycker. Slutligen har i motionen II: 248 framställt yrkande av innebörd att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om uppskov med igångsättandet av den planerade försöksverksamheten med spritutskänkning utan måltidstvang samt en omprövning av denna fråga. I motionerna uttryckes mer eller mindre starkt uttalad oro för utvecklingen rörande spritkonsumtionen i landet.

Med de vid 1954 års riksdag fattade besluten på nykterhetslagstiftningens område tog statsmakterna ställning till ett sedan många år grundligt förberett nykterhetspolitiskt reformprogram. De ingående övervägandena av hithörande frågor motsvaras av sakens stora sociala betydelse; nämnda lagstiftning, som trätt i kraft den 1 oktober 1955, kan förvisso betecknas som en av de viktigaste under senare år.

Även om såsom antytt reformen föregåtts av ett synnerligen omfattande utredningsarbete ligger det i sakens natur att man på förevarande område hade att ta ställning till problem, där faktorer främst av psykologisk art i brist på erfarenhetsrön var svåråtkomliga för mera säker analys. I vissa hänseenden kan sägas att den slutliga utformningen av bestämmelserna lämnats öppen i avvaktan på närmare erfarenheter. Detta är fallet bl. a. i fråga om det s. k. måltidstvangen, som i princip bibehölls i den nya lagstiftningen men beträffande vilket man beslöt genomföra en försöksverksamhet i viss omfattning med spritutskänkning utan samband med måltid i syfte att erhalla närmare erfarenhet rörande verkningarna av en sådan anordning. Det förutsattes därvid att dylika erfarenheter icke skulle kunna vinnas utan en successivt utbyggd försöksverksamhet under förhållandevis lång period. Även beträffande reformen i dess helhet torde kunna sägas att, i högre grad än vad som gäller i fråga om lagstiftningsåtgärder i allmänhet, erfarenheterna av dess verkningar måste tillmätas särskild tyngd och därför måste följas med oavlåtlig uppmärksamhet. Det må emellertid konstateras, att hittills alltför kort tid förflutit för att man skall kunna bilda sig någon klarare uppfattning om reformens verkningar. Vid lagstiftningens genomförande förutsågs under en övergångsperiod en ökning av alkoholkonsumtionen och alkoholmissbruket, om vars omfattning eller utsträckning i tiden några förutsägelser dock icke kunnat göras. Det material som nu föreligger bestyrker i huvudsak den utveckling som sålunda kunnat förutses. Några vidare slutsatser av väsentlig betydelse torde nu icke kunna dragas.

Det står för utskottet klart, att ändringar i den genomförda ordningen på förevarande område under en övergångstid icke utan tvingande skäl bör vidtagas. Denna inställning förefaller utskottet naturlig inte endast med hänsyn till den ingående behandling, som vid lagstiftningens tillkomst ägnats hithörande frågor, utan jämväl från den synpunkten att det ter sig som ett intresse i första hand att erfarenheterna av reformens verkningar får göras till föremål för ett samlat övervägande. Även om de synpunkter som

framkommit i de föreliggande motionerna icke kan sägas stå i strid med angivna principiella inställning, har de däri framförda yrkandena — detta gäller särskilt motionerna I: 315 och II: 248 — sådan innebörd att ett bifall därtill skulle framstå som väsentliga avsteg från de överväganden, på vilka de genomförda åtgärderna byggts.

Vad till en början angår yrkandet i motionen II: 248 om en omprövning av den planerade försöksverksamheten med måltidsfri spritutskänkning vill utskottet erinra om att denna fråga, såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen, var föremål för ingående prövning vid 1954 års riksdag, som uppdrog åt Kungl. Maj:t att vid lämplig tidpunkt efter lagstiftningens ikraftträdande ta initiativ till den ifrågavarande försöksverksamhetens igångsättande. Såsom ock framhållits i motionen har Kungl. Maj:t numera vidtagit förberedande åtgärder härför. Enligt utskottets mening är det uppenbart, att den hittillsvarande utvecklingen icke företett sådana avvikelser från vad som kunnat förutses vid den ifrågavarande försöksverksamhetens beslutande att en omprövning av denna fråga på sätt förordas i motionen kan anses påkallad, en åtgärd som i själva verket skulle innebära att riksdagen, innan anordningen prövats, skulle återtaga det Kungl. Maj:t givna bemyndigandet. Tvärtom visar tillgängliga uppgifter, att utvecklingen på utskänkningens område löpt i lugna banor. En påtaglig nedgång har skett i spritkonsumtionen på restaurangerna. Med det anförda avstyrker utskottet motionen II: 248.

I det i motionen I: 315 förordade försäljningsförbudet en dag i veckan ser motionären ett verksamt medel att nedbringa den i vårt land alltför höga alkoholkonsumtionen. Med anledning härav vill utskottet framhålla att den nya lagstiftningens syfte på längre sikt är att främja en utveckling mot minskning av konsumtionen och missbruk av alkohol. Huvudvikten har därvid lagts på positiva åtgärder såsom upplysning, undervisning, ungdomsociala åtgärder samt en förbättrad vård av alkoholskadade. Lagstiftningen om försäljning av alkoholhaltiga drycker har utformats med sikte på att lagstiftningen på bästa sätt skall stödja dessa åtgärder. Härvid har man ansett att en lagstiftning, som ger ökad frihet åt den enskilde och på honom lägger ett ökat mått av personligt ansvar, är den lämpligaste för att nå detta syfte. Huruvida de vidtagna åtgärderna kan behöva kompletteras med ytterligare åtgärder torde få bero på ett bedömande framdeles, då tillräcklig erfarenhet av den nya lagstiftningens verkningar vunnits. Någon anledning för riksdagen att nu förordas en utredning av den innebörd motionären föreslagit finner utskottet icke föreligga. I enlighet härmed avstyrker utskottet motionen I: 315.

Vad slutligen beträffar det i de likalydande motionerna I: 8 och II: 15 framförda yrkandet att åldersgränsen för ombud måtte höjas till 21 år vill utskottet erinra om att gällande 18-årsgräns tillämpats även enligt den äldre försäljningsordningen och därigenom vunnit en viss hävd. Den sålunda valda åldersgränsen får närmast ses som resultat av en avvägning mellan, å ena sidan, det stundom föreliggande behovet för människor att inköpa rusdrycker genom bud som icke fyllt 21 år och, å andra sidan, de möjlig-

heter till missbruk som anordningen kunde medföra. Belägg för att i förevarande avseende några påtagliga missförhållanden uppkommit har utskottet icke kunnat erhålla. Utskottet förutsätter emellertid att utvecklingen uppmärksammat följes av de härför närmast ansvariga och finner det angeläget understryka att, därest anledning visar sig föreligga till antagande att gällande bestämmelser icke är tillfredsställande, erforderliga åtgärder bör vidtagas. Med det anförda anser sig utskottet ha besvarat de likalydande motionerna I: 8 och II: 15.

Sammanfattningsvis vill utskottet framhålla, att den nya försäljningsordningen under en övergångstid bör få tillämpas och utvecklas efter de linjer som uppdragits vid dess genomförande. Häri ser utskottet en faktor ägnad att positivt bidra till en belysning av vårt lands alkoholproblem. Självfallet är att vid en framtida tidpunkt erfarenheterna av de vidtagna åtgärdernas verkningar kan behöva bli föremål för ett samlat bedömande. Då material härför föreligger är det givetvis en fördel att detta återspeglar resultatet av en enhetlig utveckling efter de linjer som från början varit avsedda att följas.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att de likalydande motionerna I: 8 av herr Eliasson och II: 15 av herr Larsson i Luttra om höjning av den i 19 § rusdrycksförsäljningsförordningen föreskrivna åldern för ombud vid spritinköp icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) att motionen I: 315 av herr Bengtson om undantagande av en söckendag i veckan från försäljning och utskänkning av spritdrycker icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionen II: 248 av herr Hamrin m. fl. angående omprövning och uppskov beträffande tidpunkten för den planerade försöksverksamheten med spritutskänkning utan måltidstvång icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 mars 1956

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjödahl, Heüman, Spetz, Franzon, Gustaf Elofsson*, Eriksson, Söderquist, Velande, fröken Ranmark och herr Bengtson; samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Orgård*, Sundström*, Sjölin, Allard, Kollberg, fru Eriksson i Stockholm samt herrar Jansson i Aspeboda, Anderson i Sundsvall och Nilsson i Bästekille.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Reservation

av herr *Bengtson*, som ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort erhålla följande lydelse:

»I de föreliggande — — — (= utskottet s. 7 rad 3 nedifrån—s. 8 rad 1 nedifrån) — — — samlat övervägande. Av de föreliggande motionerna är det emellertid endast motionerna I: 315 och II: 248 som, om de bifölles, skulle innebära ett avsteg från de överväganden, på vilka de genomförda åtgärderna byggts.

Vad till — — — (= utskottet s. 9 rad 6—rad 21 uppifrån) — — — på restaurangerna. Utskottet vill understryka departementschefens uttalande i propositionen nr 151, att den första delen av försöksverksamheten endast borde avse att utröna om en måltidsfri utskänkning över huvud taget låte sig genomföra utan risker ur nykterhetssynpunkt. Visade det sig att sådana risker föreläge, borde enligt departementschefens mening verksamheten självfallet upphöra. Med det anförda avstyrker utskottet motionen II: 248.

I det — — — (= utskottet s. 9 rad 23 uppifrån—rad 14 nedifrån) — — — detta syfte. I överensstämmelse härmed frångicks också den individuella behovsprövning och kontroll, som tillämpades i det gamla försäljningssystemet. Den nu föreliggande motionen synes väl anpassad till det nya försäljningssystemet, emedan däri föreslås en generell åtgärd, som är enkel att genomföra. Undantagande av en vardag i veckan från försäljning och utskänkning av alkohol skulle sannolikt verka i avsevärd grad nykterhetsfrämjande. Erfarenheterna av en dylik åtgärd, bl. a. från Norge, har varit gynnsamma. Det bör också bemärkas att antalet fylleriförseelser i vårt land är avsevärt lägre under söndagarna, då ingen utminuterung förekommer.

Även om det för närvarande, med den korta erfarenhet som hittills vunnits av det nya försäljningssystemet, inte är anledning att vidtaga ändringar just nu, finner dock utskottet att konsumtionen av alkohol i vårt land under åtskilliga år varit så hög, att alla åtgärder, som kan verka konsumtionsminskande, bör vidtagas. Utskottet får därför, med bifall till motionen I: 315, tillstyrka riksdagsskrivelse med anhållan om skyndsamt utredning och förslag beträffande undantagande av en söckendag i veckan från försäljning och utskänkning av spritdrycker.

Vad slutligen beträffar det i de likalydande motionerna I: 8 och II: 15 framförda yrkandet att åldersgränsen för ombud måtte höjas till 21 år vill utskottet framhålla, att detta innebär en förenkling som står väl i överensstämmelse med hela den nya rusdrycksförsäljningsförordningen. Då bestämelsen om ombudsåldern har praktisk betydelse endast i fråga om tre årsgrupper, nämligen ungdomar i åldern 18—21 år, kan det enligt utskottets mening inte vara motiverat att i den allmänna strävan efter förenklingar, som nu skett, bibehålla en sådan bestämmelse.

Det bör vidare bemärkas att vid inköp genom ombud före den 1 oktober 1955 ombudet måste medföra såväl fullmakt som uppdragsgivarens mot-

bok, vilket hade ett visst värde ur kontrollsynpunkt. Med det nuvarande systemet för ombudsinköp måste det bli synnerligen svårt att utöva en effektiv kontroll. Med anledning av vad som sålunda anförts tillstyrker utskottet bifall till de likalydande motionerna I: 8 och II: 15.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 8 av herr Eliasson och II: 15 av herr Larsson i Luttra, för sin del antaga följande

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 19 § rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521)

Härigenom förordnas, att 19 § rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 skall erhålla följande ändrade lydelse.

19 §.

Rusdrycker må — — — tillhandahållas någon.

Rusdrycker må ej inköpas genom ombud som kan antagas ej hava fyllt tjuguet år.

Föreligger beträffande — — — rusdrycker vägras.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) att riksdagen måtte, med bifall till motionen I: 315 av herr Bengtson, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad ovan anförts, låta verkställa skyndsamt utredning om undantagande av en söckendag i veckan från all försäljning och utskänkning av spritdrycker samt för riksdagen snarast framlägga de förslag, vartill denna utredning kan föranleda; ävensom

3) att motionen — — — (= utskottet s. 10 rad 15—rad 12 nedifrån) — — — riksdagens åtgärd.»

Bilaga

Antal omhändertaganden för fylleri i städerna

	På allmän plats			På enskilt område			Summa omhändertaganden
	Hela ant.	Därav		Hela ant.	Därav		
		kvinnor	pers. under 21 år		kvinnor	pers. under 21 år	
<i>Absoluta tal</i>							
Oktober 1955.....	7 737	119	439	622	14	23	8 359
» 1954.....	3 620	90	215	239	6	2	3 859
November 1955.....	5 551	122	309	517	7	15	6 068
» 1954.....	2 910	81	132	225	4	1	3 135
December 1955.....	5 980	107	365	698	22	16	6 678
» 1954.....	3 418	80	172	330	4	4	3 748
Januari 1956.....	4 944	90	267	555	13	19	5 499
» 1955.....	2 639	67	156	220	4	5	2 859
<i>Ökning i %</i>							
Oktober 55/54.....	114	32	104	160			117
November 55/54.....	91	51	134	130			94
December 55/54.....	75	34	112	112			78
Januari 56/55.....	87	34	71	152			92